

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เป็นทฤษฎีหลักในการศึกษา พร้อมทั้งใช้แนวคิดของวิกเตอร์ ทูเนอร์ (Victor Turner) และคลิฟฟอร์ด กรีทซ์ (Clifford Greetz) เป็นหลักการในการอธิบายการจัดพิธีกรรมกับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบซึ่งปรับตามยุคสมัยเพื่อการดำรงอยู่ของศาสนาและประเพณี นอกจากนี้มนุษย์ชาติมีหลักสำคัญในการดำรงชีวิตในด้านการนำความคิด ความเชื่อ ที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบของประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ดังนั้น ความเชื่อของมนุษย์จึงสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมทางสังคมและมนุษย์ได้นำเอาความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมเป็นเรื่องเดียวกัน

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญในทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญในลักษณะที่ตนเป็นศูนย์กลางของความเปลี่ยนแปลง สังคมและวัฒนธรรม เป็นระบบที่มีความสัมพันธ์กัน คนจะเป็นฝ่ายปรับตัวให้เกิดความสมดุลกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะสัมพันธ์กับแนวคิดของ Donald Ligth Jr และ Sznanne Keller (1979,546-549) และแนวคิดของทัลคอตต์ (Talcolt Parsons ,1920) ซึ่งกล่าวสรุปไว้ดังนี้

แนวคิดของ Donald Ligth Jr และ Sznanne Keller (1979,546-549) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีแบบแผนรองรับ ซึ่งมีแนวทางการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลายทฤษฎี สำหรับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and Functional Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งในทฤษฎีแห่งการสมดุล (Equilibruim Theory) ที่มีความคิดโดยรวมในการมองสังคมและวัฒนธรรมเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์กัน หากเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในส่วนใด ก็จะส่งผลกระทบและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เป็นทฤษฎีซึ่งมองสังคมส่วนรวมเป็นสังคมที่มีระบบของสถาบันต่างๆ ยึดเหนี่ยวและสัมพันธ์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากส่วนหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบโดยรวมเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะเกิดการ

เปลี่ยนแปลงภายในและการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ผลจากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ และก่อให้เกิดความขัดแย้ง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดี สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัว และให้การยอมรับ นับเป็นสิ่งที่ดีและนำไปสู่การสร้างสรรค์ (ไพฑูรย์ มีกุลศ 2548,27)

ทัลคอตต์ พาสัน (Talcolt Parsons,1920) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้เสนอทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ซึ่งแนวคิดของทฤษฎีนี้มองความสำคัญในการปรับตัวเพื่อให้เกิดความสมดุลในทุกสังคมจะมีการ ปรับปรุงส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคม ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เน้นความสำคัญในการศึกษา สถานภาพ (Status) และบทบาท (role) ของปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเป็นระบบหรือศึกษาสถานภาพและ บทบาทของผู้ทำให้สภาพการณ์ทางสังคมกับกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้อง สถาบันสังคมจะดำรงอยู่ได้ เพราะสมาชิกในสังคมมีการจัดระเบียบหรือมีการกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ ดังนั้น การ จัดระเบียบสังคมเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการดำรงอยู่โดยผ่านการอบรมขัดเกลาในการมองเห็นคุณค่าของ สังคมกับระบบคุณค่าของสังคม โดยมีความสัมพันธ์ต่อกันในด้านบทบาท กลุ่ม ขนบจารีต และคุณค่า องค์ประกอบดังกล่าวนี้ทำให้สังคมมีระบบและเกิดความต่อเนื่องอย่างมีความสัมพันธ์และสมดุล

นอกจากทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ได้มองความสำคัญการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้คนต้องปรับเปลี่ยนเพื่อการรักษาความอยู่รอดร่วมกันในทางสังคมแล้ว ในการเชื่อมโยงระหว่าง คนกับสังคม การปฏิบัติตนของคนในสังคมกับพิธีกรรมทางศาสนาจะมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการ แสดงออกในการรวมพลังทางสังคม โดยแนวคิดของ วิ ทูเนอร์ (V. Turner) และกรีทส์ (Geertz) ได้ วิพากษ์การมองสังคมกับการประกอบพิธีกรรม เพื่อการมีส่วนร่วมของคนในสังคม

แนวคิดของ V. Turner ได้จำแนกการมองสังคมกับพิธีกรรม โดยมองว่าสังคมมีความเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา พิธีกรรมเป็นกิจกรรมหนึ่งของคนในสังคมเปรียบเสมือนการแสดงทางสังคมซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อ ดำรงสถานภาพของคนในกลุ่มคน พิธีกรรมจึงมีสัญลักษณ์ภายในด้านอุดมคติและแรงบันดาลใจของคนใน สังคมกับปฏิริยาตอบสนองกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมภายนอก การประกอบพิธีกรรมเป็น การแสดงสัญลักษณ์ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มคนที่ปฏิบัติพิธีกรรม สัญลักษณ์ของ พิธีกรรมจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ (1) มีความเข้มข้น (condensation) (2) มีลักษณะรวม ความหมายหลายๆ อย่าง (Certification) และ (3) มีความหมาย (polarization) ซึ่งจะรวมถึงอุดมการณ์ทาง สังคมกับการเข้าถึงในด้านอารมณ์และความรู้สึก (Turner 1967 : 52-54)

แนวคิดของ Geertz ได้จำแนกการมองมโนทัศน์ของศาสนาที่มีต่อมนุษย์โดยรวม ทั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจโลกตนเอง (self) และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ Geertz มองเรื่องพิธีกรรมกับความสัมพันธ์ด้านปรัชญา พิธีกรรม ทำให้โลกแห่งความเป็นจริงกับโลกแห่งจินตนาการได้หล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียวกัน นอกจากนี้สัญลักษณ์ในพิธีกรรมมีความซับซ้อนและประณีตสามารถจูงใจให้เกิดการแสดงทางวัฒนธรรม สัญลักษณ์ในพิธีกรรมจึงมีลักษณะเป็นสิ่งที่ปรากฏในสาธารณณะที่ทำให้การตอบสนองได้ทั้งทางศิลปะ การแสดงพิธีกรรมจึงสะท้อนการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ปรากฏผลนอกเหนือจากการแสดงทางศาสนา ซึ่งผลที่ปรากฏสามารถรวมพลังของผู้มีส่วนร่วมให้เกิดความเชื่อในสิ่งที่แสดงไว้ (Geertz 1968 : 28-29)

ทฤษฎีและแนวคิดทั้งหมดเมื่อนำมาสรุปในภาพรวม พบว่า ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ให้ความสำคัญในการดำรงอยู่ของมนุษย์ ซึ่งสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมและการจัดระเบียบสังคม ในเรื่องนี้สามารถนำมาศึกษาร่วมกับแนวคิดของ V. Turner และ Geertz และได้ข้อสรุป 2 ประการ

ประการแรก แนวคิดของ V. Turner นำไปสู่การขยายการมองความหมายของพิธีกรรมและสัญลักษณ์ต่างๆ สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมและการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกับความขัดแย้งภายในโครงสร้างทางสังคมของพิธีกรรม

ประการที่สอง แนวคิดของ Geertz ช่วยขยายความเข้าใจในกระบวนการที่เกิดขึ้นในระหว่างพิธีกรรมภายใต้กรอบการแสดงทางศาสนา มุมมองของ Geertz ได้ให้ความชัดเจนในอิทธิพลของพิธีกรรมที่มีผลต่อการสร้างอารมณ์ ความรู้สึก ตลอดจนการอธิบายมโนทัศน์ของความจริงที่ปรากฏอันเป็นเป้าหมายของพิธีกรรม

การศึกษาในทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับกรอบแนวคิดของ V. Turner และ Geertz ในด้านการเชื่อมโยงประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อภายใต้การให้ความหมายของคำว่า “ทำบุญ” โดยวัดเป็นศูนย์กลางทางสังคมที่เปิดโอกาสให้คนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในขณะที่วัดทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อกำหนด หลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาให้ความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนซึ่งนำไปสู่การสืบทอด สืบสาน ไปสู่ปัจเจกชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง

นอกจากแนวคิดและทฤษฎีในการอธิบายความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมกับแนววิพากษ์เกี่ยวกับพิธีกรรม ความเชื่อและประเพณีเป็นสิ่งที่ต้องผูกสัมพันธ์ต่อกันเพื่อการดำรงอยู่ในความเป็นส่วนรวมของคนในสังคม ซึ่งสังคมและวัฒนธรรมมีอาจแปลกแยกไปจากศาสนาในสังคมมนุษย์ ดังนั้น

มนุษย์สืบสานศาสนาและกำหนดประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมเพื่อประโยชน์ในการรวมกลุ่มทางสังคมและนำไปสู่การสืบทอดทางวัฒนธรรม การมองหาจุดเด่นในพิธีกรรม ความเชื่อเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันของมหาราชนำไปสู่ความจริงและเป็นหลักปฏิบัติที่สืบทอด

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเมื่อนำมาศึกษาร่วมปรากฏการณ์ของรูปแบบสังคมเมืองและการมองความจริงในเรื่องพื้นที่ของวัด พื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางวัฒนธรรมซึ่งสามารถนำไปเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ 2 ประเด็น

ประเด็นแรก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัดกับสังคมเมืองกับความหมายของพื้นที่วัดเมื่อศึกษาปรากฏการณ์ของรูปแบบสังคมเมืองในทางสังคมศึกษาตามหลักการของแมกซ์ เว็บบอร์ (Max Weber) กล่าวว่า เมืองประกอบด้วย กลุ่มประชากรที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่แน่นอน มีการอยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่นในเขตเมืองมากกว่าในชนบท มีการสร้างกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนและการให้ความสำคัญกับสิทธิและหน้าที่แต่ถ้าพิจารณาประเด็นทางการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ เมืองจะมีสำคัญในฐานะเป็นหน่วยผลิตที่เน้นการมีรายได้ของคนในพื้นที่มากกว่าขนาดของพื้นที่ เมืองจะเป็นพื้นที่ซึ่งมีความเจริญทางวัตถุ โดยมีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติมาอยู่ร่วมกัน บรรยากาศของสังคมเมืองจะเน้นความเป็นวัตถุนิยม

ในขณะที่พื้นที่ของวัด เป็นพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์ในฐานะพุทธสถาน พื้นที่ของวัดจึงสัมพันธ์กับความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับจักรวาล ซึ่งคนไทยมีความเชื่อในเรื่องประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีจิตวิญญาณอย่างต่อเนื่อง ไสยศาสตร์กับศาสนาจึงมีความเชื่อมโยงในการปฏิบัติในวิถีชีวิตของคนไทยและพื้นที่ทางวัฒนธรรมของคนไทยได้ถูกเปลี่ยนแปลงตามการรับทรนสะแบบตะวันตกซึ่ง นิธิ เอียวศรีวงศ์ ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้วิพากษ์ไว้ 3 ประเด็น (นิธิ เอียวศรีวงศ์ ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2529)

1. ความเชื่อทางไสยศาสตร์มีบทบาทในการแสดงออกจนล้าหน้าความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อทางศาสนาถูกลดความศักดิ์สิทธิ์ การทำบุญถวายเป็นการพบปะสังสรรค์ เช่นการทำบุญสงกรานต์ การทำบุญวันเข้าพรรษา ออกพรรษา การทำบุญแห่เทียนเข้าพรรษาเพื่อสัญลักษณ์ในการเผยแพร่การท่องเที่ยวพร้อมการนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่น แม้ว่าพิธีกรรมทางศาสนายังคงมีการปฏิบัติในสังคมไทยก็ตาม เนื่องจากประเพณีมีการกำหนดเวลาที่ปรากฏอย่างแน่นอน ในขณะที่พิธีกรรมทางไสยศาสตร์มิได้กำหนดในการใช้ช่วงเวลา

2. พิธีกรรมทางศาสนากับพิธีกรรมทางไสยศาสตร์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยมนุษย์เป็นผู้ปฏิบัติและมองเห็นในอำนาจเหนือธรรมชาติ ดังเช่น พิธีการขอฝนที่มีความหลากหลายจึงก่อให้เกิดประเพณี

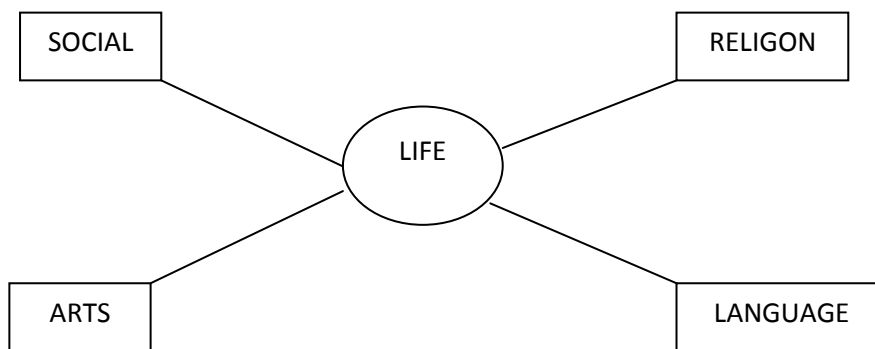
ท้องถิ่น พิธีกรรมดังกล่าวเคยกำหนดความศักดิ์สิทธิ์ภายใต้การอ้อนวอนธรรมชาติและบังคับธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเกิดจากภาวะเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2549-2550 ความคิดของกลุ่มคนที่คิดการพนันและนำพิธีกรรมมาเป็นแหล่งหาเงินทำการพนันในการทำบุญประเพณีบุญบั้งไฟ โดยทางราชการได้ออกประกาศพร้อมการจับกลุ่มบุคคลที่กระทำความผิด พฤติกรรมดังกล่าวได้ทำลายความศักดิ์สิทธิ์และการสูญเสียพื้นที่ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ได้กำหนดขอบเขต อาณาเขตของความศักดิ์สิทธิ์ไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะพื้นที่ของวัด บริเวณพระอุโบสถจะล้อมรอบด้วยเขตชั้นทสิมา โดยการฝังลูกนิมิตหรือในการปฏิบัติภายในวัด พระภิกษุจะนั่งสูงกว่าฆราวาสโดยมีอาสนะรองรับเพื่อใช้เป็นเขตแนวของการจัดพิธีกรรมในพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ภายในศาสนสถานมีกำหนดอาณาเขตที่ห้ามสุภาพสตรีผ่านในเขตธรณีสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามความเชื่อในความเป็นสิริมงคลที่มีอาหาความหมายและความจริงได้

ประเด็นที่สอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอันเกิดจากปรากฏการณ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์กับพื้นที่ โดยเฉพาะการมองพื้นที่ทางสังคมถูกรอบงายใต้ระบบทุนนิยม พื้นที่ทางสังคมเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติซึ่งประกอบด้วย ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พลังการผลิต ความรู้ความสามารถของคนในสังคม โดยอำนาจรัฐ ซึ่งมีอำนาจทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญและการบริหารและการจัดการของรัฐจะถูกเปลี่ยนจากชนชั้นสูงมาสู่ชนชั้นกลาง ดังนั้น การเปิดพื้นที่ทำบุญของวัดในสังคมเมืองยุคปัจจุบันวัดในสังคมเมืองและสังคมชนบทจะพัฒนารูปแบบการทำบุญและกิจกรรมต่างๆ เพื่อการนำทุนเข้าสู่วัดและการสร้างรูปแบบการทำบุญให้สอดคล้องกับความต้องการของชนชั้นกลางในสังคม

แนวคิดในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรม

ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นสิ่งที่คนในส่วนรวมได้ร่วมกันสร้างและถ่ายทอดให้แก่กัน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมในชุมชน (พระยาอนุมานราชชน 2505 :1-2) โดยรูปแบบของเอกลักษณ์วัฒนธรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานทางด้านความพึงพอใจของความคิด (Manifestation of Thought) การแสดงออกทางสร้างสรรค์ (Expression) การสืบทอดทางวัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature) การดำรงไว้ซึ่งรากฐานประเพณีและวัฒนธรรม ปัจจัยดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งในด้านการรักษา สืบทอดและการพัฒนา โดยศึกษาพร้อมกับองค์รวมหลักของวัฒนธรรมไทย 5 ส่วน ซึ่งประกอบด้วย เผ่าพันธุ์การดำรงชีพ (Life) สังคม (Social) ศาสนาและจริยธรรม (Religion) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) ภาษาและวัฒนธรรม (Language) ดังข้อสรุปในแผนที่ 1 (กรมศิลปากร : 2541,49-50)

ภาพที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบของวัฒนธรรมไทย

ในการศึกษาดังกล่าวนี้ข้อเสนอของ นิคม มุสิกคามะ (กรมศิลปากร : 48-61) ได้เสนอว่า วัฒนธรรมตามแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ. 2529 กำหนดความหมายให้วัฒนธรรมคือ วิถีชีวิตของมนุษย์กับมรดกแห่งสังคม สมาชิกในสังคมยอมรับยึดถือสืบทอดเป็นแบบแผนประเพณีปฏิบัติ ร่วมกัน โดยนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในสังคมได้ นอกจากนี้มรดกทาง วัฒนธรรมเป็นการสั่งสมประสบการณ์ของบรรพบุรุษในการรักษาสังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ของชุมชน เพื่อการดำรงชีพ ดังนั้นวัฒนธรรมของทุกชาติจึงมีคุณค่าในตนเอง มีการรักษาสืบทอดและพัฒนา ให้เกิดการผสมกลมกลืนกับโลกภายนอกได้อย่างเหมาะสม โดยใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีของตนเอง อัน ประกอบด้วยภูมิปัญญาและเทคโนโลยีด้านการดำรงชีพ ด้านภาษา-การศึกษา ศาสนา ศิลปะและการละเล่น สังคม การค้าและการพาณิชย์อุตสาหกรรม การปกครองและเมือง ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวจัดเป็นกลไกใน การพัฒนาให้เกิดผลดีทางด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งแบบแผนทั้งหมด บรรพบุรุษไทยได้ธำรงรักษาความเป็น เอกลักษณะของท้องถิ่นและความเป็นชาติไทยมาเป็นเวลาช้านาน และสืบสานต่อมาจนถึงยุคปัจจุบัน

การกระทำของบุคคลกลุ่มคน ซึ่งอยู่ในแบบแผนและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นหนึ่ง ไปยังกลุ่มคนรุ่นหลัง ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีลักษณะทางวัฒนธรรม จัดเป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้ ความหมายและร่วมใช้สืบต่อกันมาเป็นวิถีชีวิตของหมู่คณะ รวมถึงการเรียนรู้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของ สิ่งที่สังคมกำหนดสร้างขึ้นนอกเหนือจากสิ่งที่มีอยู่ตามสภาวะธรรมชาติ

แนวคิดในพฤติกรรมการสื่อสารเชิงสังคมและวัฒนธรรม

พฤติกรรมสังคมเป็นการกระทำประจำวันของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ทั้งนี้โดยจิตสำนึกของ บุคคลที่ไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างโดดเดี่ยวได้ การประพฤติปฏิบัติตนในแต่ละสังคมจะมีแบบแผน ของวัฒนธรรมชุมชนเป็นต้นแบบสำหรับบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมได้ ถือปฏิบัติการเรียนรู้วิถีชีวิตของ

ชุมชนจึงเป็นที่มาของพฤติกรรมวัฒนธรรม เมื่อมีการถ่ายทอดเพื่อแจ้งความเรื่องราวจากผู้หนึ่ง ไปถึงผู้อื่น ก่อให้เกิดการสื่อสาร ดังนั้น การอยู่ร่วมกันในสังคมของกลุ่มคนพฤติกรรมสื่อสารเชิงสังคมและวัฒนธรรม จึงมีความสัมพันธ์ต่อกันและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน (พิทยา สายหู : 190-195) อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการทำบุญของชาวไทยพุทธ ดังนี้

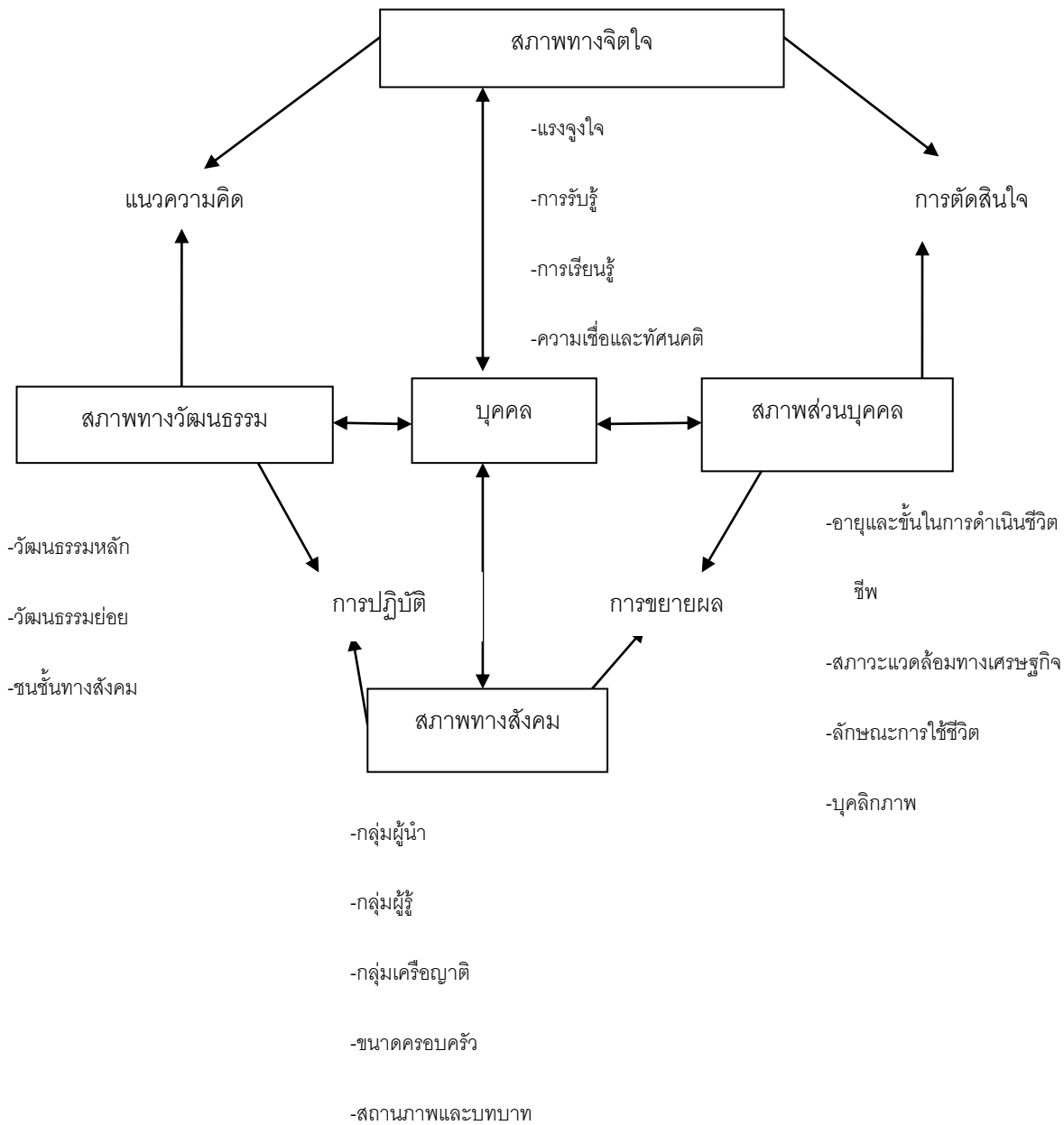
1. พฤติกรรมสังคมเป็นการกระทำของบุคคลที่แสดงต่อผู้อื่น สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพการ พัฒนา ตามวัยและประสบการณ์ของชีวิต โดยปรากฏเป็นหลายรูปแบบ ทั้งการให้ความร่วมมือหรืออาจจะ ขัดแย้งกันตามประโยชน์ที่ผู้ปฏิบัติพึงประสงค์

2. พฤติกรรมที่ถือปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรม เป็นการกระทำที่เป็นต้นแบบในการกำหนดแบบอย่าง ให้ผู้อื่น ได้เรียนรู้สืบทอดกันมาจนเป็นวิถีชีวิตของชุมชน พฤติกรรมวัฒนธรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นนอกเหนือจากสิ่งที่มีอยู่เองในธรรมชาติ

3. สังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ต่างมีส่วนสร้างและเสริมซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้พฤติกรรม สังคมและพฤติกรรมวัฒนธรรม จึงมีความสอดคล้องต้องกันจนไม่ขัดแย้งในกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกอยู่ใน สังคม วัฒนธรรมย่อมมีลักษณะพฤติกรรมตามที่สังคมและวัฒนธรรมของตนกำหนดไว้

4. พฤติกรรมการสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคม จะต้องมีการแจ้งเรื่องราวกันในกลุ่มสังคม ซึ่งรูปแบบของสังคมและวัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อการกำหนด พฤติกรรมการสื่อสารของสมาชิกในสังคม การสื่อสารในสังคมจึงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมใดสังคม หนึ่ง การสื่อสารซึ่งต่างสังคมและวัฒนธรรม อาจจะทำให้เกิดปัญหาความคลาดเคลื่อนและล้มเหลวได้

จากแนวคิดในพฤติกรรมการสื่อสารเชิงสังคมและวัฒนธรรม สามารถนำมาสรุปแสดงถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับพฤติกรรมการสื่อสารเชิงสังคมและวัฒนธรรมในแผนภาพที่ 2 แสดง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับพฤติกรรมการสื่อสารเชิงสังคมและวัฒนธรรม

ภาพที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับพฤติกรรม การสื่อสารเชิงสังคมและวัฒนธรรม

แนวความคิดเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการ (process) ที่สังคมหรือกลุ่มสั่งสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม กำหนดให้ผู้ที่เป็สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้และรับเอาระเบียบวิธี กฎเกณฑ์ ความประพฤดิและค่านิยมต่างๆ ที่กลุ่มหรือสังคมได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤดิและความสัมพันธ์ของสมาชิกของกลุ่มหรือสังคม โดยมีองค์กรหลักที่มีบทบาทให้เกิดการขัดเกลาทางสังคม 6 องค์กร (ปฟาณี จิตวิวัฒนา 2545) กล่าวคือ

ครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันแรกในการอบรมสมาชิกภายในครอบครัวให้ปรากฏพฤติกรรม การแสดงออกทางเพศ ทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นไปตามการอบรมสั่งสอนของผู้เลี้ยงดู

กลุ่มเพื่อน ประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุและฐานะทัดเทียมกัน กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอด คุณค่าและวิธีการ ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม

โรงเรียน เป็นสถาบันการศึกษาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คุณค่าและความคิด ความเชื่อของ บุคคล ประสบการณ์จากการศึกษาจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความสามารถ ทัศนคติและพฤติกรรมใน ทางบวกและช่วยให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถที่จะศึกษาและพิจารณาเพื่อรับคุณค่าใหม่ตามความ เปลี่ยนแปลงของสังคม

กลุ่มอาชีพ เมื่อบุคคลเริ่มประกอบอาชีพย่อมมีกลุ่มเพื่อนในวงวิชาชีพจะมีระเบียบวิธีการแตกต่างกัน ซึ่งบุคคลแต่ละอาชีพต้องเกิดการเรียนรู้ เลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อการอยู่ร่วมในวงวิชาชีพ ได้อย่างมีความสุข บุคลิกภาพ อุดมการณ์ของบุคคล เมื่อประกอบอาชีพอาจทำให้บุคคลมีความคิด ทัศนคติ ความต้องการในการดำรงชีวิตแตกต่างไปจากที่เคยได้รับการฝึกฝนอบรมมาในระยะต้นของชีวิต

สื่อมวลชน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญในด้านความคิด ความเชื่อ ทัศนคติของบุคคลในยุค ปัจจุบัน สื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดวิถีชีวิตของบุคคล การเผยแพร่ทางสื่อมีผลต่อการตัดสินใจ การ ดำรงชีวิตและความหวังของชีวิต ดังนั้น สื่อมวลชนจัดเป็นแหล่งหนึ่งที่ทำให้การขัดเกลาทางสังคมทั้งทางตรง และทางอ้อมให้กับบุคคล

องค์กรศาสนา สถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่มีบทบาทในการช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ เพื่อ ปรับตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม (Norms) และค่านิยมในสังคมซึ่งส่งผลให้บุคคลมีอุดมคติใน การดำรงชีวิตของมนุษย์อีกมากมาย สำหรับแนวคิดของนักวิชาการไทย เมื่อทำการวิเคราะห์เป็นแนวคิดหลัก ในการศึกษาเรื่องนี้สัมพันธ์กับพฤติกรรมสังคมและพฤติกรรมวัฒนธรรม กล่าวสรุปได้ว่า

1. บุคคลทุกคนย่อมมีความเชื่อ (beliefs) อยู่ในตนเอง หากแต่การปฏิบัติตนที่มีต่อความเชื่อจะ แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของบุคคล วัย ประสบการณ์ของบุคคลนั้น

2. การปฏิบัติตนของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ แรงจูงใจและความ สนใจเป็นเบื้องต้น หากพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้รับการตอบสนองจากสังคม บุคคลย่อมจะเลือกประโยชน์ส่วน ตนไว้เป็นลำดับแรกก่อน

3. การเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล โดยได้รับจากอิทธิพลจากครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางสังคม หากปฏิบัติตามสังคมแล้ว บุคคลจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

4. พฤติกรรมของบุคคลมิได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตายตัว พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนได้ ขึ้นอยู่กับวัย การขัดเกลาทางสังคมและบทบาทในการถ่ายทอดประสบการณ์

5. สังคมทุกสังคมมีรากฐานซึ่งเป็นมรดกทางสังคมที่บรรพบุรุษสร้างไว้ก่อนและกำหนดหน้าที่ให้คนรุ่นหลังจะเป็นผู้สืบทอดเพื่อความสงบสุขของสังคม โดยที่คนในสังคมให้การยอมรับและผลที่ปรากฏเป็นการเสริมสร้างความสุขในการอยู่ร่วมกันของชุมชน

ดังนั้น ในการศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตนของบุคคลที่มีต่อการทำบุญเป็นสิ่งปฏิบัติที่ยึดถือ ขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่ม คนแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะทางเชื้อชาติ การนับถือศาสนา การอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ นโยบายของรัฐ การศึกษา ความสนับสนุนจากสื่อมวลชนฯ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของสังคมเมืองกับการสร้างรูปแบบศรัทธาการมีส่วนร่วม ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย : กรณีศึกษาวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ประกอบด้วยงานวิจัย 4 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 กลุ่มงานวิจัยซึ่งสัมพันธ์การศึกษาทางประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในด้านรูปแบบและการบริหารและจัดการวัด ซึ่งประกอบด้วย

อุทิศ จิณีพนธ์สกุล (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วิวัฒนาการเศรษฐกิจวัดไทย (พ.ศ. 2325-2475) งานเขียนฉบับนี้ผู้เขียนได้ปรับมาจากต้นเค้าวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน ซึ่งศึกษาเรื่องเศรษฐกิจวัดในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2325-2475 การศึกษาทั้งหมดได้ชี้ประเด็นความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่างรัฐกับวัดในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้นมาจนถึง พ.ศ. 2453 ซึ่งพบว่า เศรษฐกิจของวัดส่วนมีความสัมพันธ์กับอำนาจของรัฐอย่างแนบแน่น และเมื่อสืบสานย้อนหลังไปในสมัยสุโขทัยเป็นต้นมา วัดกับรัฐมีระบบการพึ่งพาต่อกัน วัดจรรโลง

พระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐ วัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในการเผยแพร่บุญในขณะเดียวกันวัดได้เสริมบารมีให้แก่ผู้ปกครองของรัฐ รัฐกับวัดจึงมีความสัมพันธ์ในฐานะผู้ให้ซึ่งกันและกัน และในประวัติศาสตร์การปกครองไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ด้วยเหตุนี้ชนชั้นปกครองและผู้อยู่ภายใต้การปกครองต่างเป็นผู้จรรโลงความรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนาด้วยกัน ดังที่ปรากฏในผลงานทางศิลปะและวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดความงดงามในโบราณสถานและ โบราณวัตถุที่สถิตอยู่กับวัดสืบไป

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างวัดกับรัฐในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ได้พบความเปลี่ยนแปลง 2 ระยะ กล่าวคือ

ระยะแรกในช่วงรัชสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจนถึงยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. 2475 รัฐเริ่มเปลี่ยนแปลงนโยบายในการอุปถัมภ์วัดดังเช่นสมัยรัชกาลที่ 1-4 โดยเริ่มใช้พื้นที่ของวัดเป็นพื้นที่เช่าของราษฎรด้วยเหตุผลที่จำนวนคนที่เข้ามาอยู่ในเขตพระนครเริ่มมีมากขึ้นและอำนาจของรัฐมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มจำนวนคน เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของบ้านเมือง รัฐใช้พื้นที่ของวัดเป็นส่วนหนึ่งของการหารายได้ในการปลูกตึกแถวในที่ดินของวัดและนำเงินรายได้ส่วนนี้มาทำการบำรุงวัด

ในระยะที่สองมาจนถึงปัจจุบัน วัดได้เปลี่ยนบทบาทในการหารายได้โดยวัดสามารถทำการบริหารที่ดินของวัดเพื่อมาเป็นรายได้ในการทำนุบำรุงวัด ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่วัดมีความจำเป็นในการนำรายได้มาบูรณะซ่อมแซม โบราณสถานและ โบราณวัตถุ ประกอบกับอายุของโบราณสถานและ โบราณวัตถุมีอายุมากยิ่งขึ้น การใช้เงินบูรณะยิ่งมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้วัดในกรุงเทพฯ จึงใช้พื้นที่เพื่อการพาณิชย์ ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับผู้คนมีการเปลี่ยนแปลง โดยที่ผู้คนอาศัยพื้นที่วัดเป็นผู้เช่า ซึ่งมีผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกัน ผลจากการเปลี่ยนแปลงในการคิดเชิงธุรกิจจึงก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนกับวัด หากแต่การใช้มิติทางกฎหมายสิทธิในการเป็นผู้ให้เช่าและสิทธิในการเข้าครอบครองได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารและการจัดการธุรกิจของวัด

กนกวรรณ ชัยทัต (2548) ได้ทำการศึกษาในวิทยานิพนธ์เรื่อง การสร้างความเป็นสมัยใหม่ด้วยมิติวัฒนธรรม : มุมมองเรื่องพื้นที่ศึกษาจากพระราชวังดุสิต-วัดเบญจมบพิตร-ถนนราชดำเนินในสมัยรัชกาลที่ 5 สารสำคัญที่ปรากฏมีความสัมพันธ์กับแนวคิดในเรื่องการเปิดพื้นที่โดยทำการศึกษาทางมานุษยวิทยาในการปรับปรุงประเทศเข้าสู่สมัยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งจากการศึกษาทางประวัติศาสตร์กล่าวได้ว่า ยุคนี้เป็นยุคแห่งการปรับประเทศสยามเข้าสู่ยุคใหม่หรือยุค Modernization ทั้งนี้เพื่อแสดงถึง

ศักยภาพของประเทศสยามในยุคพื้นที่พัฒนาตนเองให้เป็นประเทศที่มีอารยธรรม มีความศิวิไลซ์ อันสะท้อน ศักดิ์ศรีของราชอาณาจักรที่สามารถทัดทานอำนาจของโลกตะวันตกในยุคล่าอาณานิคม การศึกษาทั้งหมดใน เอกสารฉบับนี้มีความสัมพันธ์ในการสะท้อนความคิดใหม่อันเป็นการเปิดพื้นที่และวิถีคิดซึ่งจัดเป็นวาท กรรมใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 กล่าวสรุปได้ 2 ประเด็น

ประเด็นแรก การสร้างความเป็นสมัยใหม่ด้วยมิติวัฒนธรรม (Cultural Modernity) รัชกาลที่ 5 ได้ สร้างพื้นที่พระราชวังดุสิต วัดเบญจมบพิตรและถนนราชดำเนินขึ้นมาโดยเน้นความเป็นอรรถประโยชน์ นิยมเชิงพื้นที่เพื่อนำไปใช้ในการบริหารประเทศ โดยเปลี่ยนวิถีคิดแบบเดิมตามแบบความคิดจักรวาลวิทยา แบบไตรภูมิ ซึ่งเคยได้รับอิทธิพลจากรากฐานในคัมภีร์ศาสนาไตรภูมิถา นับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระมหา ธรรมราชาลิไทยแห่งราชอาณาจักรสุโขทัย ดังนั้น ความคิดความเชื่อในเรื่องนี้เป็นอุดมคติของการสร้าง พระราชวังที่ประทับและการสร้างวัดที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งสืบทอดต่อมาจนถึงสมัย รัตนโกสินทร์ในความเชื่อคือ “ภาพจำลองของภูเขาพระสุเมรุ” และได้ปรากฏในความเป็นรูปธรรมหรือการ ให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ในงานจิตรกรรมวัด-วัง

การเปลี่ยนความคิดในสมัยรัชกาลที่ 5 จากความคิดดั้งเดิมที่รูปแบบความคิดจักรวาลวิทยาแบบไตร ภูมิผ่านทางมิติวัฒนธรรมโดยการปลูกสร้างพระราชวังแห่งใหม่ คือ พระราชวังดุสิต วัดเบญจมบพิตรและ ถนนราชดำเนิน การสร้างพระราชวังดุสิตซึ่งแต่เดิมเป็นเพียงพื้นที่พักผ่อนได้กลายเป็นที่ประทับ นับเป็นการ เปลี่ยนรากฐานจากความคิดในยุคจารีตเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่อย่างกลมกลืนด้วยวิธีการประนีประนอม

ประเด็นที่สอง การเปลี่ยนแปลงวิถีคิด (conceptual modernity) นอกจากการปรับเปลี่ยนความคิดใน ยุคจารีตดังที่กล่าวแล้ว ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้แสดงความเป็นรูปธรรมในนิยามใหม่ของความเจริญหรือ ศิวิไลซ์ในทัศนะและมุมมองแบบตะวันตกในด้านกายภาพและการจัดสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันได้นำ วิถีคิดแบบใหม่ปลูกจิตสำนึกใหม่ให้กับชนชั้นนำสยามในเรื่องความเป็นส่วนตัวและความเป็นสาธารณะสิ่ง ใหม่ (novelty) กับสิ่งเก่า (tradition)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มงานวิจัยซึ่งสัมพันธ์กับการศึกษารูปแบบของพิธีกรรมในการทำบุญและความเชื่อใน ผลบุญของการทำบุญในศาสนา

ยุทธนา วรณปิติกุล (2541) ศึกษาเรื่อง พิธีกรรมกินเจในสังคมชาวจีนภาคใต้ : กรณีชาวจีนในอำเภอ ตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ได้เสนอผลการศึกษาว่า พิธีกินเจของกลุ่มชาวจีนจกเกี่ยวในรุ่นบรรพบุรุษมีความ แตกต่างในด้านความหมายในการปฏิบัติกับยุคปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง ในอดีตของบรรพบุรุษ พิธีกินเจมุ่งสร้าง

เอกภาพของชาวจีน การเสริมฐานะและการช่วยเหลือภายในกลุ่มชาวจีนตลอดจนการรวมกลุ่มเพื่อสร้าง ความเข้มแข็งในการต่อรองกับอำนาจรัฐ พิธีกรรมเข้าทรงและกิจกรรมต่างๆ ในศาลเจ้าจีนเป็นการยืนยัน เอกลักษณะในการรวมกลุ่มของชาวจีนซึ่งเป็นการปลดปล่อยความเครียดจากแรงกดดันทางการเมืองการ ปกครองของระบบราชการไทย ภายหลังจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านธุรกิจของระบบทุนนิยม พิธีกินเจมี ผู้คนหลากหลายมีการเข้าทรง และพิธีกรรมปลุกย้อยมากมาย ความพยายามในการสร้างเอกลักษณะ “กิวอ้อง” ในฐานะพระพุทธรูป พระโพธิสัตว์และเทพกษัตริย์ ซึ่งเป็นการผสมผสานการนับถือพุทธศาสนา ลัทธิเต๋าและ ลัทธิขงจื้อที่สามารถสร้างรูปธรรมในด้านการบำเพ็ญบุญในห้วงเวลาหนึ่งของบุุคคลที่สามารถสร้างสมบุญ บารมีและนำความสุขให้กับตนเอง พิธีกรรมที่ปรากฏนอกเหนือจากการมองภาพลักษณ์โลกสวรรค์ซึ่งเป็น ที่สถิตขององค์เทพและเป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ประตูดวงสวรรค์สามารถเชื่อมโยงกับโลกมนุษย์ได้ด้วย พิธีกรรมกินเจ หากมองในเจตนาภาพลักษณ์ภายนอกเป็นการให้โอกาสแก่มนุษย์ แต่สิ่งปรากฏในการ ประกอบพิธีกรรมพบว่า ผู้ใกล้ชิดองค์เทพประกอบด้วยกรรมกรประจำศาล ผู้บริจาคคนสำคัญเป็นผู้มีฐานะ สูงสุดในพิธี นับเป็นการเปิดโอกาสทางสังคมให้ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสร้างบารมีในชุมชน พิธีกรรมการกิน เจมีได้รวมความเป็นลูกหลานอื่นในอดีตแล้ว แต่ด้วยเหตุที่เป็นพิธีกรรมจึงทำการสืบทอดกันมาตามประเพณี ในเชิงความหมายของพิธีกรรมจึงเปรียบเสมือนหนึ่งแคลงซูลที่ห่อหุ้มโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยมของบรรพ บุรุษของชาวจีนส่งผ่านกาลเวลาไปยังลูกหลาน ได้นำไปใช้ในเวลาและบริบททางสังคมที่เหมาะสม

พัชรวรรณ รัตนพันธุ์ (2543) ศึกษาเรื่อง พิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้และความเชื่อทางศาสนา : กรณีศึกษาวัดมังกรกมลาวาส ถนนเจริญกรุง กรุงเทพฯ ผลการศึกษาพบว่า การเซ่นไหว้เป็นเรื่องทางจิตใจ และเป็นความผูกพัน เป็นพฤติกรรมที่สร้างความเป็นมงคลแก่ตนเอง รวดเร็ว สามารถปกป้องภัยอันตราย มีความสุขทางใจ ส่งผลในด้านความสำเร็จในอาชีพ หากได้ทำการบนขอสิ่งใดไว้เมื่อสำเร็จแล้วให้นำ เครื่องเซ่นไหว้ตอบแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นความเชื่อและประสบการณ์ของมนุษย์ที่ สร้างสมมายาวนาน หากความเชื่อถือมีความมั่นคงมากขึ้นและประสบการณ์ตรงได้เห็นเป็นประจักษ์ว่า สามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจได้ ผู้คนจะทำพิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้ต่อไป

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2542) ศึกษาเรื่อง พิธีไหว้ผีเมืองและอำนาจรัฐในล้านนา การศึกษาในเรื่องนี้ ได้ศึกษาพิธีไหว้ผีเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงพิธีกรรมความเชื่อที่มีความสัมพันธ์อย่าง เชื่อมโยงจากความเชื่อระดับชาวบ้านและรัฐ โดยการนำพิธีกรรมการไหว้ผีให้สัมพันธ์กับชะตาของบ้านเมือง ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การทำบุญซึ่งเรียกว่า พิธีเสื่อเมือง ในเวลาต่อมาเมื่อบ้านเมืองเชียงใหม่ผนวกเป็นส่วน

หนึ่งของอาณาจักรสยาม พิธีไหว้ผีเมืองจะลดความสำคัญลง และให้คงพิธีสืบชะตาเมืองยังคงดำรงอยู่เพื่อเสริมสร้างอำนาจให้กับรัฐในฐานะหลักเมือง

เชวฤทธิ์ เรื่องปราชญ์ (2549) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา งานวิจัยเชิงสำรวจ ผู้รู้ ผู้อาวุโสและประชาชนที่มีสภาพเป็นสับบุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน เพื่อสอบถามความเชื่อในการทำบุญ พบว่าเป็นไปตามคำสอนที่ปรากฏตามหลักคัมภีร์อัลกุรอานสุนนะฮ์ของท่านเราะสูลและทัศนะของปราชญ์มุสลิมที่เป็นที่ยอมรับ ดังนั้น พฤติกรรมการทำบุญของชาวมุสลิมจึงเป็นผลมาจากความเชื่อของชาวมุสลิมที่มีต่อศาสนาอิสลาม

กลุ่มที่ 3 งานวิจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

อมร บุญต่อ (2546) ศึกษาเรื่องการศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชนในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาชุมชนราชผาติบมรรวมใจ ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณเชิงสะพานกรุงธนบุรีด้านศาลเจ้าแม่ทับทิมกับพื้นที่ด้านวัดราชผาติการาม มีลักษณะผิวดินเหมาะสม มีขนาดเล็กและผู้คนที่มีอาชีพฐานะยากจน ผู้มีอำนาจในการต่อรองน้อยที่สุดเป็นผู้เสียเปรียบในสังคมตลอดมา แต่สามารถเอาตัวรอดและดำรงอยู่ท่ามกลางสภาพสังคมที่ซับซ้อนได้ ซึ่งครัวเรือนในชุมชนต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ตัวโครงสร้างทางสังคมส่วนอื่นจากภาครัฐผ่านตัวกลางที่เรียกว่าโครงสร้างอำนาจ อันประกอบด้วย ผู้นำของชุมชนผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางความเป็นอยู่ของชุมชน จากการศึกษา การขึ้นมาเป็นผู้นำชุมชนชาวชุมชนให้ความสำคัญกับปัจจัยทรัพยากรทางอำนาจในตัวแปรอายุ การศึกษาและความสามารถ โดยที่การรับรู้ของชาวชุมชนตรงกับความเป็นจริง และมีการตัดสินใจ โดยที่การรับรู้ไม่ตรงกับความเป็นจริงในตัวแปร อาชีพ ฐานะและนิสัยบุคลิกภาพ แต่ทั้งนี้ชาวชุมชนมิได้ให้ความสำคัญกับตัวแปรเพศแต่อย่างใด

การบริหารและดำเนินการของชุมชนยังยึดการทำงานแบบวิถีชาวบ้านยังมิได้มีหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance) แต่จะยึดถือความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ซึ่งได้รับจากนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนยังมิได้สัมพันธ์กับกฎหมายระดับท้องถิ่น ชุมชนให้ความสำคัญในด้านการสนับสนุนจากการอุปถัมภ์จากภายนอก การบริหารและการจัดการภายในยังมิได้เป็นชุมชนเมือง ชุมชนควรมีการปรับตัวในด้านผลประโยชน์ของส่วนรวมเพื่อพัฒนาให้ชุมชนเป็นชุมชนที่ดำรงความเป็นชุมชนเมืองที่ให้ความสำคัญในการบริหารที่ประชาชนมีส่วนร่วม

ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2552:151-161) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนวัดประหารระบือธรรม เขต
คูคต กรุงเทพมหานคร พบว่าชุมชนวัดประหารระบือธรรม นั้นแบ่งออกเป็น 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดประหา
ระบือธรรม 1-4 โดยทั้ง 4 ชุมชนมาจากรากฐานชุมชนเดียวกัน ซึ่งจากชุมชนขนาดเล็กในอดีตกลายเป็น
ชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทิศทางการประกอบอาชีพมีความ
หลากหลายมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งมีทั้งอาชีพเกิดขึ้นอยู่กับบ้าน เช่น อาชีพรับจ้าง ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัวเล็ก ๆ
และอาชีพที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน นอกชุมชน เช่น อาชีพรับราชการ พนักงานบริษัทเอกชนและ
หน่วยงานรัฐ ทั้งนี้การดูแลทุกข์สุขของประชาชนยังมีคณะกรรมการชุมชนเป็นตัวแทนของคนในชุมชน
ดูแลบริหารจัดการภายในชุมชน ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อของประชาชนใน
ชุมชน เป็นความเชื่อ ความศรัทธาที่ถือตามคติของพุทธศาสนาเป็นหลัก เป็นเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่
นับถือพุทธศาสนา เหตุผลสำคัญคือประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้มาพร้อมๆ กับการตั้งวัดประหา
ระบือธรรม ทุกคนจึงนับว่ามีวัดเป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจมาโดยตลอด ภายหลังได้มีประชาชน
บางส่วนย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ก็มักจะนำวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของตัวเองคิดมาด้วย แต่
ก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ไม่มีการขัดแย้งใดๆ ในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อส่วนบุคคล
ส่วนวัฒนธรรมประเพณีที่ประชาชนในชุมชนยึดปฏิบัติกันมาตั้งแต่ตั้งชุมชนคือ การทำบุญในวันขึ้นปีใหม่
และประเพณีวันสงกรานต์ ส่วนปัจจัยที่ทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพจากสภาพเดิมไป นั่นก็คือ
ปัจจัยการสร้างถนนหนทางสายสำคัญ คือ ถนนพระราม 5 ตัดผ่านและการเป็นพื้นที่เปิดที่สามารถเข้าถึง
ชุมชนได้อย่างหลากหลายรูปแบบทั้งทางบกและทางน้ำ ปัจจุบันไม่มีการเดินทางด้วยเส้นทางน้ำแล้ว จะมี
เฉพาะเส้นทางบกเท่านั้น ซึ่งสามารถเดินทางเข้าสู่ชุมชนได้ทั้งทางด้านถนนพระราม 5 และถนนสามเสน
ส่วนจุดเด่น/จุดร่วมของชุมชนวัดประหารระบือธรรม ได้แก่ 1) การมีพื้นที่ฐานกำเนิดของชุมชน
เดียวกัน มีความเป็นญาติพี่น้องใกล้ชิดกัน ประเพณีวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานของชุมชนเดียวกัน ร้อยละ 99
เป็นชาวพุทธ 2) การมีวัดประหารระบือธรรมเป็นศูนย์รวมใจทางศาสนาและประกอบพิธีกรรมต่างๆ รวมถึง
การจัดกิจกรรมสำคัญของชุมชนก็มีการใช้วัดเป็นสถานที่ดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ เช่น การทำบุญในวันขึ้น
ปีใหม่ การจัดประเพณีสงกรานต์ รวมถึงจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและราชการต่างๆ และ 3) การมี
โรงเรียนวัดประหารระบือธรรม เป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนเพื่อรองรับการให้การศึกษาสำหรับบุตร
หลานของประชาชนโดยจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา

อรอุมา แก่นแก้ว (2550:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมวัดฤๅและวิถีชีวิตของ
ชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า วัฒนธรรมวัดฤๅมีบทบาทต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวมอญเกาะ

เกร็ดทั้งชีวิตประจำวัน และในงานเทศกาลประเพณี ชาวมอญเกาะเกร็ดให้ความสำคัญแก่การอนุรักษ์ และ สืบทอดเทศกาลงานประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ วัตถุเข้ามามีบทบาทแทนความคิด ความ เชื่อ และความศรัทธาที่ชาวมอญเกาะเกร็ดมีต่อพิธีกรรมในงานเทศกาลต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า วัตถุเป็นผลผลิต ทางภูมิปัญญาของผู้คนในชุมชนที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของ ผู้คนในสังคม วัฒนธรรม วัตถุทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวจากอดีตสู่ปัจจุบัน แต่สังคมมีความต้องการ วัฒนธรรมวัตถุและมีความสามารถในการผลิตวัตถุได้แตกต่างกัน เนื่องจากความชำนาญ ความต้องการ ของแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน ซึ่งความชำนาญนี้อาจมีข้อจำกัดทางชาติพันธุ์ สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ทำให้การผลิตชิ้นงานขึ้นอยู่กับ ความต้องการของสังคม ถึงแม้เวลาจะผ่านไปแต่วัตถุก็ยังคงทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้ง ทางด้านร่างกายและจิตใจ ครอบงำที่มนุษย์ยังมีความต้องการในการใช้วัตถุในชีวิตประจำวัน วัฒนธรรม วัตถุจึงมีหน้าที่ต่อมนุษย์ และสังคมของมนุษย์ รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติ สืบสานพัฒนาความคิด ของมนุษย์ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ศิลปะ ของผู้คนในสังคม

วิวัฒน์ชัย บุญญานุกพงศ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ชาวมอญเริ่มเข้ามาอยู่ที่บ้านเกาะเกร็ดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา มี นิศักรักสงบ เลื่อมใสพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสร้างวัดขึ้นอย่างสวยงาม และเป็นมรดกทาง วัฒนธรรม นอกจากนี้ชาวมอญยังชอบงานประเพณี
2. ลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนในกิจกรรมการทำบุญในวันสงกรานต์เป็นประจำสูงกว่ากิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็น ประเพณีที่แสดงออกได้ถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และขอพรผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นงานบุญใหญ่ประจำปีของชาว มอญเกาะเกร็ด นอกจากนี้ยังมีประเพณีงานศพ มอญทุกคนจะต้องไปร่วมงานโดยไม่ต้องบอกกล่าว
3. ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนมอญโดยรวม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ ระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญยังคงมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมไว้ ในท่ามกลางสังคมที่กำลัง มีความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์

กลุ่มที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่อง การอนุรักษ์โบราณสถานวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2548 ได้ศึกษาพร้อมสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานไว้ดังนี้

ปีทมา มีคลองธรรม (2539:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพระบรมมหาราชวัง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในวโรกาสเฉลิมพระเกียรติทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ผลการศึกษาความคิดเห็นข้าราชการต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพระบรมมหาราชวัง พบว่า ข้าราชการที่ทำงานที่สังกัดสำนักพระราชวังส่วนใหญ่มีความเห็นว่า พระบรมมหาราชวังเป็น โบราณสถานที่ทรงคุณค่าของประเทศและเป็นสมบัติของชาติไทย จึงควรแก่การอนุรักษ์ดูแลรักษาสืบต่อไป ถ้าขาดการดูแลรักษาปล่อยให้เสื่อมโทรมลงก็ทำให้ลดความสวยงามและเกิดความไม่ประทับใจแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้ข้าราชการส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ แนวทางในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของพระบรมมหาราชวัง และมีความตระหนักถึงเหตุปัจจัยที่จะก่อผลกระทบต่อการเสื่อมโทรมของพระบรมมหาราชวัง และรู้ถึงแนวป้องกันอนุรักษ์ให้สวยงามคงสภาพเดิมสืบต่อไป

เอกประวัติ เสมติ (2541:บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณ โบราณสถาน ศึกษากรณีพระราชวังสนามจันทร์ ได้ให้ข้อเสนอแนะจากผลวิจัยคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้และให้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานแก่ประชาชน นักท่องเที่ยวและไกด์/มัคคุเทศก์ ฯลฯ ทั้งควรปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ประชาชน/เยาวชนหรือนักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของโบราณสถานและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์โบราณสถาน

นฤนาท พุทธิไสย (2541:บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อม พบว่า ความคิดเห็นประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานในบริเวณเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวกับหลักการและวิธีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ การจัดประชุมสัมมนา ทักษะศึกษา รวมทั้งณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าของโบราณสถาน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์

โสภณ จงสมจิต (2530:บทคัดย่อ,195) ได้ทำการศึกษาสิ่งแวดล้อม เพื่อการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์สถาน ที่เกาะเมืองรัตนโกสินทร์ชั้นใน ผลการการวิจัยพบว่า การใช้พื้นที่เกาะเมืองรัตนโกสินทร์ชั้นใน

เป็นไปตามยถากรรม ขาดการควบคุมดูแลรักษาทำให้สภาพแวดล้อมเมืองเสื่อมโทรมมาก ด้วยการทำลาย โบราณสถานด้วยการรื้อสร้างใหม่และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลต้องเผยแพร่ความรู้ และทำความเข้าใจ ในการอนุรักษ์แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความรัก และความหวงแหนในมรดกทาง ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ศิริวรรณ ทาปัญญา (2539:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถาน กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถานอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถานในระดับต่ำ โดยพบว่า ประชากรที่มีสถานภาพในครัวเรือนแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานไม่แตกต่างกัน โดย ประชากรที่มีเพศ อายุ ศาสนา อาชีพ ภูมิลำเนา และระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่นแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีการศึกษาแตกต่างกัน พบว่ามีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโบราณสถานที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เรืองแสง ทองสุขเจริญ (2542:84) ศึกษาการรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ อนุรักษ์แหล่งโบราณสถานอยู่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมพบปะพูดคุยกัน ในหมู่บ้าน ร่วมชักชวนเพื่อน บ้านให้ร่วมกันรักษาโบราณสถาน ร่วมกันทำกิจกรรม ร่วมกันคัดค้านผู้สร้างปัญหาหรือเพิกเฉยต่อปัญหา ร่วมประชุมหาแนวทางแก้ไขปัญหา ร่วมกันสนับสนุนเงินทุนและวัสดุ ร่วมประเมินผลงานการแก้ปัญหา ร่วมประสานงานกับผู้รู้เพื่อหาวิธีที่ถูกต้องแก้ปัญหาและเสนอมาตรการในการแก้ปัญหาตามลำดับ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงในชีวิตของสังคมเมืองกับการสร้างรูปแบบความศรัทธาการ ทำบุญอย่างมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย : กรณีศึกษาวัดเบญจม บพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษา รูปแบบความศรัทธาการ ทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัด และผู้มาทำบุญได้มีโอกาสทำร่วมกันอันก่อให้เกิดความยั่งยืนในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย การศึกษาทั้งหมดแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

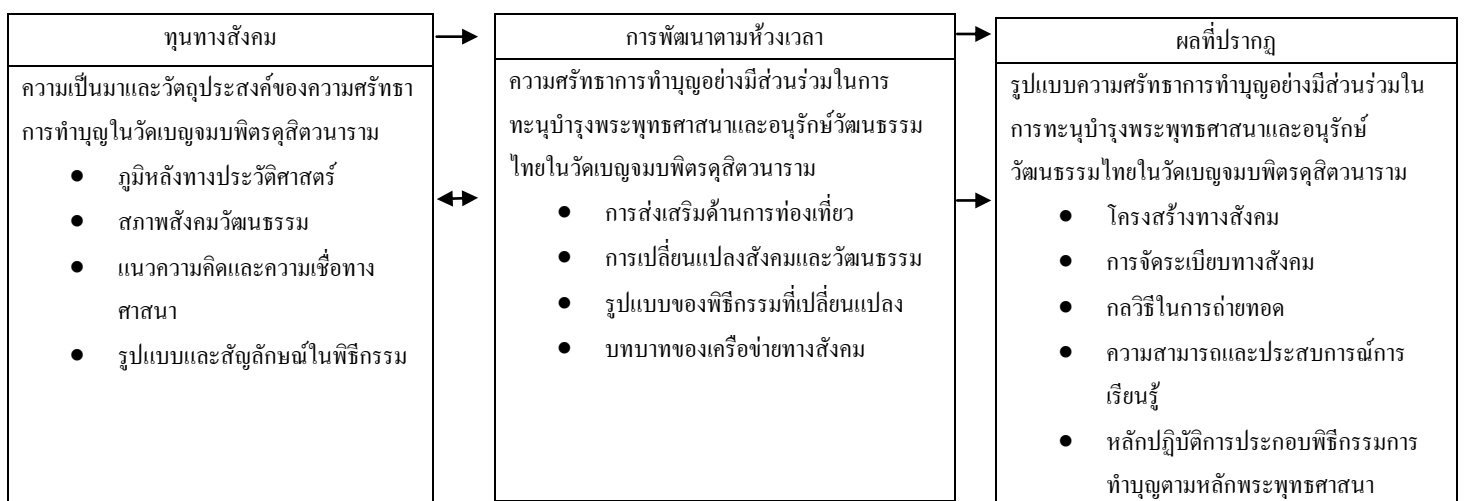
ส่วนที่ 1 การศึกษาความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของความศรัทธาการทำบุญในวัดเบญจมบพิตร ดุสิตวนาราม ในส่วนนี้จะได้มองเห็นทุนทางสังคมของวัดอันสามารถสืบสานได้จากภูมิหลังทาง

ประวัติศาสตร์ สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดและความเชื่อทางศาสนา รูปแบบและสัญลักษณ์ในพิธีกรรม

ส่วนที่ 2 ความศรัทธาการทำบุญอย่างมีส่วนร่วมในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม โดยเชื่อมโยงกับห้วงเวลาที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ได้กำหนดไว้ 2 ห้วงเวลา กล่าวคือ ในยุคจารีตสู่สมัยใหม่เมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ 5 กับการสร้างอัตลักษณ์ รูปลักษณ์และภาพลักษณ์เชิงประจักษ์ของวัดเบญจมบพิตรกับพระราชวังดุสิต ซึ่งยุคนี้เติบโตมาจนถึงช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ในช่วงหลังเป็นช่วงเวลาหลัง พ.ศ. 2475 มาจนถึงปัจจุบัน โดยการเชื่อมโยงการปรับเปลี่ยนผู้คนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ ที่มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งผู้มาทำบุญ วัดมิได้จำกัดเฉพาะกลุ่มข้าราชการเก่า การเปิดวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำบุญ โดยปัจจัยหลักที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 รูปแบบความศรัทธาการทำบุญอย่างมีส่วนร่วมในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ในส่วนนี้ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ห้วงวิพากษ์วิจารณ์ในบทบาทของวัดกับประชาชนและการเปิดโอกาสให้หน่วยงานองค์กรต่างๆ เข้าสู่วัด เพื่อให้วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา โดยหลักพระปริยัติธรรม หลักปฏิบัติและปฏิเวทที่ส่งผลให้วัดเป็นต้นแบบของผู้คนที่เข้ามาวัดแห่งนี้ เพื่อการพัฒนาจิตใจและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทยให้สืบสานและสืบไป

ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาทั้งหมดมีความชัดเจนในด้านการพิจารณาความสอดคล้องทั้ง 3 ส่วนนี้ ผู้ศึกษาจึงจัดทำกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยไว้ในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.3 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

